

Scenariusz lekcji historii

klasa VI

Temat: Młodzież walcząca. Szare Szeregi i ich rola w czasie okupacji.

Lekcja realizuje cel z podstawy programowej:

Uczeń: charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów

CEL OGÓLNY LEKCJI: Zrozumienie przez uczniów roli i sposobu działania Szarych Szeregów w czasie okupacji niemieckiej podczas II Wojny Światowej

CELE SZCZEGÓLOWE LEKCJI:

Po lekcji uczeń:

- wyjaśnia czym było Polskie Państwo Podziemne i opisuje jego strukturę
- wymienia formy oporu wobec okupanta
- umiejscawia na osi czasu rozpoczęcie i zakończenie II wojny światowej, powstanie i rozwiązanie Szarych Szeregów

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- schemat działania Państwa Podziemnego
- zdjęcia Warszawy z okresu II wojny światowej
- fragment z książki: „My z Zawiszy” Jerzy Kasprzak
- fragment tekstu z „Jest taki kraj” Stanisław Broniewski
- fragment książki „Kamieni na Szaniec” Aleksander Kamiński
- wideo o Polskim Państwie Podziemnym („Podziemny sekret Polaków”, Polimaty#71)

METODY PRACY

- praca z osią czasu
- praca z materiałem ikonograficznym
- praca z fragmentem filmu
- praca w grupach
- praca z tekstem

TOK LEKCJI

NAUCZYCIEL: prosi uczniów, aby wskazali na osi czasu datę rozpoczęcia oraz zakończenia II wojny światowej. Nauczyciel pyta się uczniów czy pamiętają datę kapitulacji Warszawy.

UCZNIOWIE: odpowiadają, że 28 września 1939 r.

NAUCZYCIEL: wyświetla uczniom na rzutniku lub tablicy multimedialnej schemat Polskiego Państwa Podziemnego (załącznik numer 1). Mówi, że po kapitulacji Warszawy struktury państwowe „przeszły do podziemi” - działały w konspiracji. Nauczyciel prosi uczniów, aby zastanowili się jak funkcjonowało Polskie Państwo Podziemne na podstawie wyświetlonego schematu.

UCZNIOWIE: Opisują schemat z uwzględnieniem struktury i hierarchii pionowej na nim widocznej. Uwzględniają przy tym złożoność działań Państwa Podziemnego.

NAUCZYCIEL: podsumowuje spostrzeżenia uczniów. Tłumaczy, że kierownictwo Państwa Polskiego znajdowało się na emigracji w Londynie i stamtąd podejmowało istotne decyzje.

NAUCZYCIEL: prosi, aby na podstawie tego samego schematu wywnioskowali, jakie działania w kraju podejmowała Armia Krajowa.

UCZNIOWIE: odpowiadają, że AK podejmowała działania dywersyjne i sabotaż

NAUCZYCIEL: pyta się uczniów czym jest dywersja oraz sabotaż. W razie niejasności objaśnia uczniom, że dywersja to działalność zmierzająca do zakłócenia życia politycznego i gospodarczego okupanta, a sabotaż akcje konspiracyjne prowadzone w czasie okupacji hitlerowskiej, polegające m.in. na pisaniu antyhitlerowskich hasel na murach, wysyłaniu ostrzeżeń i dezorganizowaniu akcji propagandowych okupanta.

NAUCZYCIEL: pyta się uczniów czym były Szare Szeregi.

UCZNIOWIE: odpowiadają, że jest to kryptonim harcerstwa działającego w czasie II wojny światowej.

NAUCZYCIEL: mówi, że harcerstwo wraz z kapitulacją Warszawy, również „zeszło do podziemi”. Dzieli klasę na 3 grupy i każdej z nich daje fragmenty tekstów oraz zdjęcia. Prosi, aby każda grupa przeczytała teksty oraz przyjrzała się ilustracjom. Zadaniem uczniów jest wywnioskowanie czym zajmowały się w czasie wojny poszczególne grupy: „Zawiszacy”, „Szkoły Bojowe”, „Grupy Szturmowe”.

UCZNIOWIE: w grupach otrzymują potrzebne materiały:

grupa pierwsza - materiały o „Zawiszakach”: fragment książki pt. „My Zawiszacy” i zdjęcia Poczty Polowej (załącznik numer 2)

grupa druga - materiały o „Szkołach Bojowych”: fragment o organizacji „Wawer” i zdjęcia z działań „małego sabotażu” m.in. napisy na murach (załącznik numer 3)

grupa trzecia - materiały o „Grupach Szturmowych”: fragment opisujący „akcje pod Arsenalem” z książki „Kamienie na szaniec” oraz zdjęcia z akcji wysadzania torów.

Po zapoznaniu się z materiałami i ich przeanalizowaniu przedstawiają swoje wnioski przed klasą. (załącznik numer 4)

NAUCZYCIEL: rysuje na tablicy tabelę podzieloną na trzy części, w której zapisuje poszczególne formy działalności każdej z grup wiekowych i podsumowuje wszystkie spostrzeżenia uczniów. Nauczyciel podkreśla, że Szare Szeregi zajmowały się głównie sabotażem, a nie akcjami dywersyjnymi w przeciwieństwie do AK.

NAUCZYCIEL: mówi, że nie tylko Szare Szeregi czy Armia Krajowa podejmowała różnego rodzaju formy oporu wobec okupanta. Bardzo dużą rolę pełniła ludność cywilna, poprzez m.in. tajne nauczanie czy powolną pracę w fabrykach. Nauczyciel włącza wideo („Podziemny sekret Polaków”, Polimaty#71 załącznik numer 5) i prosi uczniów, aby na jego podstawie wymienili konsekwencje podejmowania akcji konspiracyjnych.

UCZNIOWIE: Wymieniają konsekwencję tj. aresztowania, rozstrzelania, wywózki do obozów. Opisują łapankę uliczną.

NAUCZYCIEL: mówi, że Szare Szeregi zostały rozwiązane w styczniu 1945 r. Opisuje krótko sytuację w kraju po wojnie. Opowiada o tym, że część harcerzy była represjonowana po wojnie przez nowe władze z powodu swojej wojennej działalności.

Rekapitulacja pierwotna:

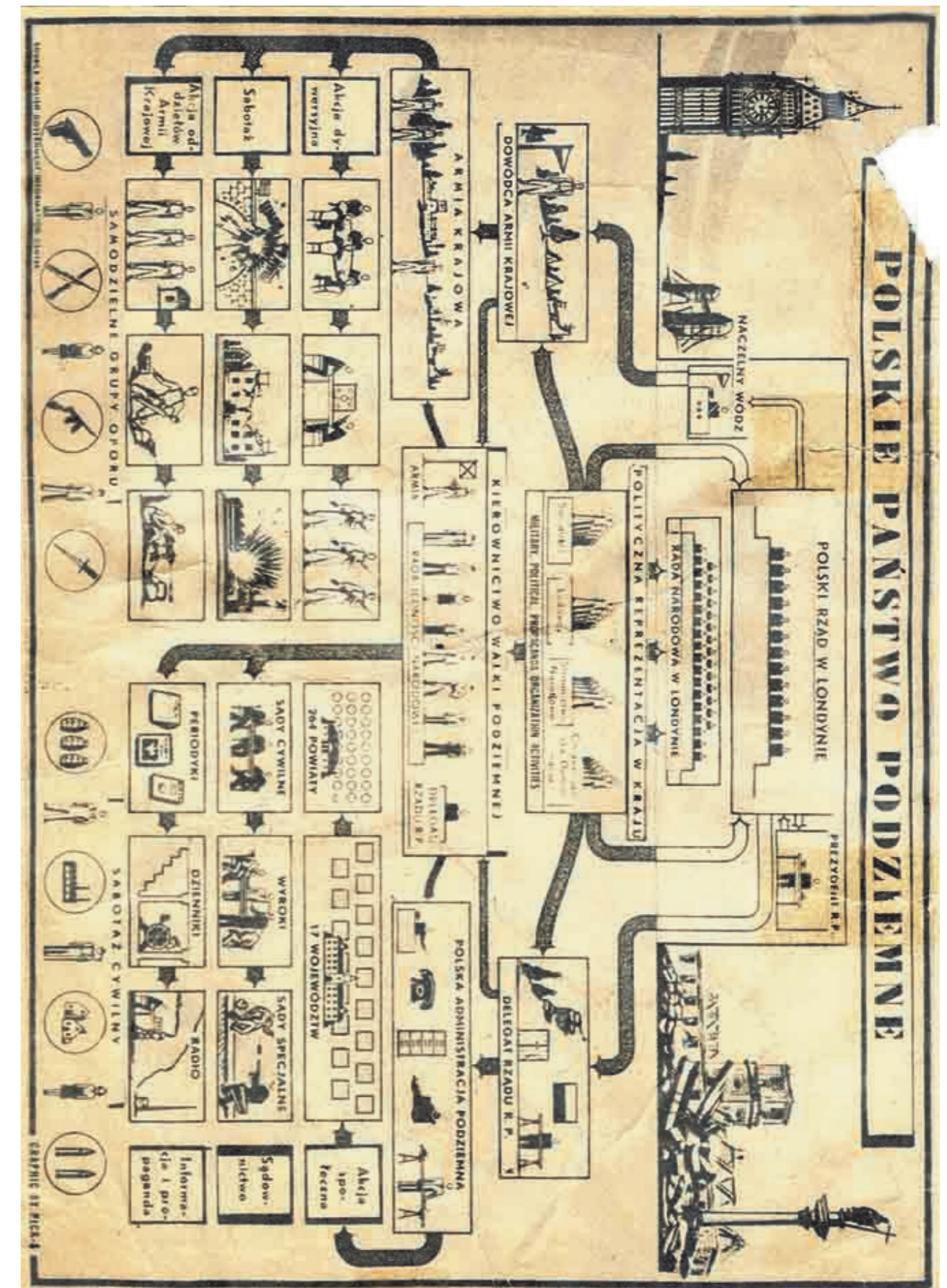
NAUCZYCIEL: pyta uczniów o strukturę i sposób funkcjonowania Polskiego Państwa Podziemnego.

UCZNIOWIE: charakteryzują działanie Polskiego Państwa Podziemnego, opisują jego strukturę z uwzględnieniem roli harcerzy i cywilów oraz represje, jakie mogły ich spotkać za działalność w konspiracji.

NAUCZYCIEL: prosi uczniów o scharakteryzowanie poszczególnych grup wewnątrz Szarych Szeregów.

UCZNIOWIE: wskazują różnice między poszczególnymi grupami harcerzy: „Zawiszakami”, „Szkołami Bojowymi” i „Grupami Szturmowymi”, opisują ich rolę i sposób działania.

Załącznik numer 1 - schemat Polskiego Państwa Podziemnego.

<https://terazbedziebylo.wordpress.com/2015/05/02/polskie-panstwo-podziemne-schemat-dzialania/>

Załącznik numer 2 - harcerki poczty polowej

<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/413660,Czwarty-dzien-walk-Harcerska-Poczta-Polowa>

**Fragment książki „My z Zawiszy” J. Kasprzaka, Teka drużynowego „Szare Szeregi”,
MARRON EDITOR, Łódź-Warszawa 2009**

„W najbliższych godzinach gestapo miało aresztować upatrzonych przez siebie Polaków. Na szczęście udało się zdobyć odpis listy tych osób wraz z ich adresami. Los tych ludzi zależał od zawiszaków i od ich pośpiechu. Trzeba było zagrożone aresztowaniem osoby natychmiast ostrzec przed niebezpieczeństwem. Zawiszacy musieli za wszelką cenę wygrać wyścig z gestapo i nie zwracając na siebie uwagi Niemców, dotrzeć do lokali. Rozbiegli się, aby odszukać domy, w których mieszkali zagrożeni aresztowaniem Polacy. Rzecz jasna, podczas wykonywania tego zadania towarzyszył im strach (czy gestapo nie wpadnie w tej samej chwili pod wskazany adres), musieli przełamywać swoją nieśmiałość (trzeba było przecież zapukać do obcego mieszkania). Jednak zdążyli dotrzeć pod wszystkie otrzymane adresy - dziesięć osób uchronili przed represjami okupanta.”

Załącznik numer 3 - napisy na murach: żółw i Polska Walcząca

**Fragment tekstu „Jest taki kraj” S. Broniewski, Teka drużynowego „Szare Szeregi”,
MARRON EDITOR, Łódź-Warszawa 2009**

„Powstała samodzielna organizacja współpracująca ściśle z podziemnym wojskiem. Przyjęła nazwę „Wawer”, aby przypomnieć popełnione w podstołecznej miejscowości o tej nazwie morderstwo wielu niewinnych ludzi. Morderstwo miało miejsce 27 grudnia 1939 roku. W rok później, 27 grudnia 1940 roku, mury stolicy pokryte zostały napisami „Wawer”, „Wawer”... by nie zapominać, a jednocześnie wiedzieć, że naród się nie zalał, gdyż są tacy, którzy to piszą. Na czele całej „piszącej” organizacji stanął Aleksander Kamiński, który był współtwórcą pomysłu, a później duchem i mózgiem całego działania. Były różne rodzaje prac; pisanie na murach, nalepki, podrzucanie ulotek. Wszystkie one miały wspólną cechę, tę mianowicie, że wykonawca był w czasie wykonywania ubezpieczony przez innego harcerza, alarmującego w przypadku zagrożenia. (...) Powstawała lub zacieśniała się przyjaźń. Wykonawca coraz mocniej odczuwał pewność, że przyjaciel z całą uwagą ubezpiecza jego pracę, że go nie opuści w chwili trudnej. Ubezpieczający coraz bardziej zdawał sobie sprawę z tego, że los przyjaciela zależy od niego. Oba wiedzieli, że dla innych wspólnie wykonują ważne i niebezpieczne zadanie.”

Załącznik numer 4 - wysadzanie torów.

Fragment „Kamieni na szaniec” A. Kamińskiego, <http://docer.pl/doc/nxsv5e>, s. 90-91

„Alek uczył ostre uderzenie w brzuch. Uderzenie tak silne, że skurczył się, zatoczył i opadł na chodnik. Dotknął lewą ręką ubrania i wyczuł coś ciepłego, lepkiego, spojrzął - krew. Przez chwilę skurcz strachu wstrzymał bicie serca, ale potem w ułamku sekundy szarpnęła mózgiem ostrość świadomości - ujrzał bowiem lufę pistoletu wymierzoną wprost w swoją twarz. Niemiec nie zdążył strzelić. Anoda53, jeden z ludzi Alka, szybciej nacisnął spust swego pistoletu i w chaosie strzałów, które nagle rozległy się na ulicy. Alek dostrzegł walącego się z nóg Niemca. Reszta - pierzchnęła za bramę Arbeitsamtu i stamtąd strzelała dalej. - Wytłuką nas jak kaczki, jeśli się nie przebijemy - mignęło w omdlewającej głowie Alka, gdy uświadomił sobie, że odwrót sekcji z powrotem ku Arsenałowi jest niedopuszczalny. Fala energii napłynęła do trzepocącego przed chwilą w niepokoju serca. - Za mur! Za mur! - krzyknął do swoich. Próbował powstać - i nie mógł. Skurcze chwyciły mięśnie brzucha. Zdołał się jednak unieść na rękę. Wydobyl z kieszeni granat, odbezpieczył i całą moc skupiwszy na rzucie - cisnął przez jezdnię ku bramie, za którą schronili się urzędnicy - Niemcy. Gdy widział, że granat skacząc po chodniku, wtoczył się do bramy - przywarł głową do betonu ulicy. Huk eksplozji, a w chwilę potem jęki rannych wskazały, że granat poskutkował. Strzały z bramy Arbeitsamtu umilkły. - Naprzód! Naprzód! - krzyczy Alek.”

Załącznik numer 5 - Podziemny sekret Polaków | Polimaty #71

<https://www.youtube.com/watch?v=v1GbLqP3LxQ>, fragment od 5:29 do 7:07

Dofinansowano ze środków MHP w ramach Programu „Patriotyzm Jutra”

uznanie autorstwa - użycie niekomercyjne 4.0.